

GEHEIM.

1764-GS35/584.

Canberra, 27 juni 1960.

Onderwerp:  
Australische politiek  
aanzien Australisch  
Nieuw-Guinea.

In mijn brief van 23 april l.l., no. 1171-GS26/373, mocht ik onder meer spreken over het feit dat ten aanzien van de politieke rijpmaking van Nieuw-Guinea het initiatief in Nederlandse handen was gekomen. Sedertdien is door mij gesteld dat verwacht kon worden dat Australië zich gedwongen zou kunnen zien het eigen tempo te versnellen.

Ik mocht Uwer Excellentie tevens in mei l.l. berichten, vertrouwelijk vernomen te hebben over de in Australië plotseling voorbereide vergroting van het Papoea-zeggenschap in de Australische Nieuw-Guinea Raad. Minister Hasluck heeft, zoals mij uit Uwer Excellentie's missives mocht blijken, Haar te 's-Gravenhage eveneens mededeling gedaan over deze plannen.

In mijn telex van 20 juni l.l., no. 19527, mocht ik Uwer Excellentie berichten over het eerste persinterview dat de terugkerende Minister President in Sydney aan de Australische verslaggevers toestond, onmiddellijk nadat hij zijn vaderlandse bodem had betreden. Dit persinterview kan terecht belangrijk worden genoemd, ook al heeft de pers ondanks alle aandacht die zij hiaraan verleende, deze conclusie nog niet zo duidelijk getrokken. In de eerste plaats kan het als opzienbarend worden betiteld, omdat de hoogste gezagsdrager in Australië openlijk stelt thans een andere gedachtengang te volgen dan voordien en een aanhanger te zijn geworden van een zo snel mogelijke progressieve politiek, die beter te snel dan te langzaam kan zijn. Opzienbarend is deze verklaring voorts, omdat zij onmiddellijk komt na een verklaring van Minister Hasluck die nog een 30-jarige termijn noemt om de ontwikkelingen in Australisch Nieuw-Guinea te kunnen voltooien.

Zijner Excellentie  
de Heer Minister van Buitenlandse Zaken  
te  
's-GRAVENHAGE.

c.c.: N.G.Attaché.

Gedurende een ongesteldheid van enkele dagen, die mij tot huisarrest noopte, ontving ik bezoek van een der naaste medewerkers van de Heer Menzies, die mij vertrouwelijk mededeelde dat de Prime Minister tot deze gedahtenzwaai was gekomen, naar aanleiding van gesprekken die hij in de Verenigde Staten zou hebben gevoerd. Daar zoude met name zijn ogen zijn opengestaan voor de alarmerend snelle ontwikkelingen in Afrika. De woorden van betrokkene leiden mij tot de gedachte - ik hoop dat dit geen wishful thinking is - dat het door Uwe Excellentie tegenover de Australiërs zo terecht en duidelijk aangehaalde voorbeeld van Afrika, nu het blijkbaar in Amerikaanse kringen tegenover de Australiërs is herhaald, zijn vrucht afwerpt.

De uitspraak van de Heer Menzies is verheugend, al dient hierbij te worden gesteld dat de Australische Eerste Minister ondanks de man van formaat en internationale standing die hij is, toch ontvankelijk blijft voor de woorden van hen met wien hij het laatst sprak en daardoor geneigd blijft in zijn verklaringen een wisselende lijn te volgen. Zo zou het televisie interview te Melbourne van 2 augustus 1959 (Haar toegezonden bij brief van 4 augustus 1959, no. 1917/594) naar alle waarschijnlijkheid geïnspireerd zijn door een gesprek dat de Heer Menzies kort geleden met mijn voormalige chef de Heer Lovink had en deze bijzonder nuttige uitspraak is daarna niet gevolgd door soortgelijke andere, omdat de Australische Eerste Minister onmiddellijk hierop door anderen bewerkt werd in een tegenovergestelde richting.

Het is dus nimmer uitgesloten dat des Heren Menzies woorden zonder daadwerkelijke consequenties blijven, doch de kans dat inderdaad een koersverandering op til is, lijkt thans aanwezig. Een dergelijke koersverandering zal niet zonder moeilijkheden zijn. Het merkwaardige feit doet zich voor dat de regerings partijen en ook de Labourpartij ten aanzien van de te volgen politiek verdeeld zijn. Aan de vooravond van de sluiting van het Parlement, enkele weken geleden dus, had ik een lang gesprek onder vier ogen met de Deputy Leader of the Opposition, de Heer Whitlam, die ik des namiddags opzocht om hem een exposé te geven van de Nederlandse politiek in Nederlands Nieuw-Guinea. Op zijn verzoek bezocht ik de Heer Whitlam diezelfde avond voor de tweede keer. Tijdens dit onderhoud bleek mij dat er een belangrijk meningsverschil bestond tussen de leider van de Oppositie, de Heer Galwell en voornoemde Heer Whitlam, die kritiek had op de "conservatieve" politiek van de Heer Galwell van wie hij zeide, dat deze geheel in de lijn van de Heer Hasluck dacht. De Heer Whitlam zeide dat hijzelve geporteerd was voor een zo snel mogelijke progressieve politiek in Australisch Nieuw-Guinea, analoog aan de door hem toegejuichte Nederlandse politiek.

Op dit oogenblik is door een aantal incidenten in de Labour Party de positie van de Heer Whitlam ietwat verzwakt en ik kon mij derhalve tijdens dit gesprek niet aan de indruk onttrekken dat de Heer Whitlam, die een Pyrrhus-overwinning had behaald ten aanzien van een extreem linkse Labour figuur, wellicht uit wat eigen belang de trompet der progressieven liet schallen, om vooral duidelijk te maken hoe vooruitstrevend en vooruitziend hij was.

Een nadere bestudering van de voorgeschiedenis van de Heer Whitlam leerde mij, dat deze indertijd moeite had gedaan om als kandidaat te worden geaccepteerd voor de Liberale Partij. Toen hij werd afgewezen, wendde hij zich haastig tot de Labour Party.

Resumerend kan thans worden gesteld dat van Regerings zijde gesproken zou kunnen worden van een Menzies-richting (in status nascendi) die een progressievere politiek wil inluiden en een Hasluck-richting, de lijn der meer behoudzamen. Aan de Labour-zijde wordt de Heer Calwell gezien als de pendant van de Heer Hasluck, terwijl de Heer Whitlam daar de rol van de Heer Menzies schijnt te vervullen. Deze analyse geschiedt met voorbehoud.

Het is mijn taak Uwer Excellentie zo spoedig mogelijk in te lichten over wijzigingen of kansen daarop in de Australische politiek. Ik beschik niet meer dan over een aantal aanwijzingen die het resultaat zijn van gesprekken met een beperkt aantal personen van gewicht en van de weergave in de couranten van uitspraken van de Heren Menzies, Hasluck, Calwell en Whitlam.

Het hierboven gestelde is derhalve niet meer dan een verwachting, de verwachting n.l. dat dit land daartoe met tegenzin aangeset door het Nederlandse initiatief, zich gedwongen ziet zich te beramen over de vraag hoe op succesvolle wijze uit de dwangpositie te komen die ontstaan is nu Nederland publiekelijk en zelfstandig een eigen progressief plan voor Nieuw-Guinea heeft aangekondigd. De vertogen in de Verenigde Naties, de ontwikkelingen in Afrika, en de chaos in Indonesië zijn andere belangrijke omstandigheden die Australië aanzetten een weg te kiezen, die naar wij mogen hopen (nog niet verwachten!) een weg zal zijn tot een nauwere en belangrijker samenwerking met Nederland. Indien Australië deze weg zou kiezen, dan behoeven wij dit land hier niet meer dankbaar voor te zijn, alleen onszelf, want dan zal dit voornamelijk het gevolg zijn geweest van het besluit dat de Nederlandse Regering heeft willen nemen tot het publiekelijk inluiden van een nieuwe phase in de Nederlandse politiek ten aanzien van het recht der Papoea-volkeren om een eigen toekomst te mogen bepalen.

De Tijdelijk Zaakgelastigde,

Mr. J.H.O. Insinger.

VERTROUWELIJK.

1772/587

Canberra, 28 juni 1960.

Onderwerp:  
Australische politiek  
aanziens Australisch  
Nieuw-Guinea.

POSTTELEGRAM.

Na opstellen mijn brief 27 dezer no. 1764/GS35/584 (geheim) bereikte mij heden, kort voor verzending koerier, mededeling in pers en radio inzake door Minister Hasluck aangekondigde belangrijke wijziging in Australische politieke ontwikkelingsplannen in Australisch Nieuw-Guinea.

Hasluck zeide dat Australië spoedig "target dates" zou bekend maken voor de verschillende stadia inzake "educational, social and economic advancements in New Guinea". Dit was, aldus het officiële bericht, het antwoord van Australië op de kritiek die in de Verenigde Naties werd uitgebracht op het Australisch bestuur.

Nadere gegevens over deze data zijn nog niet bekend. Deze aankondiging volgde op het in mijn bovenaangehaalde brief besproken persinterview van de Heer Menzies, duidt op een belangrijke wijziging in de Australische aanpak.

Indien men de toezeggingen van de Heer Hasluck van heden vergelijkt met zijn uitspraken te 's-Gravenhage, dan lijkt de conclusie gewettigd dat Minister Hasluck niet dan na druk van de Minister President een verklaring heeft afgelegd die een andere geest (inherent dan de verklaring aan de vooravond van de terugkeer van de Eerste Minister.

Ik hoop in de volgende koerier een meer uitgebreid ambtsbericht te kunnen indienen.

De Tijdelijk Zaakgelastigde,

Mr. J.H.O. Inzinger.

Zijner Excellentie  
de Heer Minister van Buitenlandse Zaken  
te

's-GRAVENHAGE.

c.c.: N.G. Attaché.